

mnogim drugim lesovjem, sem pa veje tako globoko do zemlje pripognil, da so komaj zgornje očesa na sredi ven gledale. Večidel vse korenike so pognale in samostojne drevesca naredile. Lani smo v Kadolzburg-u to skusili z veliko mladikami, posebno sladkih jabelk, in med 10 nam je ta skušnja komaj pri 1 spodletela. Preteklo spomlad smo čez 60.000 tacih mladik (natičev) na to vižo v zemljo vtaknili in sicer mnogega drevja. Zdej tedaj morem reči, da češnje, slive, hrast, bukva in še nektero drugo lesovje ne raste na to vižo, — nasproti pa z dobro vestjo zamorem terditi, da mirabelice in vse jablane in hruške se dajo po mladikah množiti. — Mesca rožnika lanskega leta je neki zdravnik na Francozskem ravno to skusil, pa s poletinskimi mladikami, ktere so poleti vtaknili v zemljo. — To leto pa so to, kar sem jez našel s pomladančicami, našli tudi v Belgii. Moje skušnje so tako gotove, da zastavim svoje poščenje za resnico, — pa, kakor povsod, je tudi tukaj treba: da se vse prav dela.

Od moža takošne veljave ne moremo misliti, da bi se bil pričel toliko zvedenih mož, ki so v omenjenem zboru bili, s prazno stvarjo bahal. Vredno je tedaj, da začno že letos umni sadjorejci in učitelji sadjorejstva skušati to, kar Dochnahl priporoča, — dobiček bi bil neprecenljiv, ako bi bili v stanu po ti kratki poti brez semena, brez divjakov in brez cepljenja množiti jabelka, hruske itd. Lepo prosimo: naj se to skuša, in skušnje potem naznanjajo po „Novicah“.

Za poduk in kratek čas.

Davki, ki si jih ljudje sami nakladajo.

Potratno lišpanje.

(Pogovor dveh sosedov.)

A. Spet, prijatelj, te bom prosil, da mi posodiš kakih 50 goldinarjev.

B. Za božjo voljo! Pri tebi pa res nima dnar téka: saj si še le unidan potegnill lepo šumico za zelje, ki si ga v Terst prodal!

A. Res, da sem precej skupil, pa je kmali vse šlo. Za ženo in dekleta sem mogel v štacuni vsega zlodja kupiti; saj nimam pred mirú.

B. Prijatelj, kam pa bo to prišlo, če boš za cunje svoje družine toliko dnarja potrošal?

A. Vém, vém, da mi te presnete cunje zlo možnjo kolejo; pa kaj čem? Če ne kupim, se pa kisló derzé in godernajo, da so dékle in hlapci lepše napravljani.

B. Res je, da dékle že nosijo svilnate (židane) rute in krila iz druzega tibeta, hlapec pa sukno po 4 in 5 gold., al ravno to je žalostno, da gré kervavi dnar, ki si ga pošli prislužijo, po nepotrebnem lišpu rakom žvižgat, in da jim za bolezen in druge potrebe, kakor tudi na starost nič ne ostane; še hujše je pa to, da lišp zapelje marsikterega in marsiktero na krive poti, h tatvini in nepoštenem zaslužku. Da se zamore lišpati, je marsiktera ženska že prodala poščenje.

A. Ne rečem, da ne govoriš resnice — pa kaj pomaga, ker je zdaj svet tak!

B. Al pa mora tak biti? to je vprašanje. Jez mislim, da ne. Če bi le gospodarji in gospodinje hotle, bi bilo pri poslih kmali vse te potrate konec.

A. Pač radoveden sem slišati: kako? Po mojih mislih zoper to bolezen ni zeliša več; se je že preveč ukoreninila in preveč razširila po kmetih in po mestih. Pojdi v nedeljo v Ljubljano, in vidil boš, kako je tudi tam.

B. Prijatelj! Ljubljane mi o tem nikar v misel ne jemlji! Saj to vsak tuji človek koj zapazi, kadar v Ljubljano pride, da se posebno ženstvo, naj je gospôsko ali negospôsko, tako nosi, kakor da bi jih bili fabrikanti najéli, da nosijo njih blago na ogled kazat. V Ljubljani ne potrebujejo fa-

brikanti tako imenovanih „Handlungsreisende“; že same Ljubljančanke opravljajo to službo, gospá ravno tako, kakor njena hišna, le da je una še veliko bolj drago oblečena, kakor ta.

A. Razloček pa mora vendar tudi biti. Gospodar in gospodinja se morata vendar od pošla ločiti, in kako drugač, kakor da še lepše oblačila nosita?

B. Lej! zdej si me sam napeljal na to, da ravno s pametnim razločkom bi gospodarji in gospodinje lahko storili konec presilnemu lišpu in vsim napakom, ki izvirajo iz spakovanja v oblačilih.

A. Tak povej mi že enkrat to skrivnost!

B. Po mojih mislih takole: Gospodarji in gospodinje naj bi se začeli nositi bolj po domače, in naj bi opustili vse, kar je čez pošteno, čedno oblačilo. Če ti pa rečem „po domače“ ne mislim, da bi srajca mogla iz hodnika, namesti sukna domač padvan ali kromraša biti, — z besedo „po domače“ razumem le bolj prosto obleko. Ko bi se gospodarji in gospodinje tako nosili, bi se lišpač ali lišparca koj poznala, da sta dekla ali hlapec, in če bi stanovitno vsi gospodarji in gospodinje tako ravnali, bi posli nazadnje spoznali, da so narobe svét, in konec bi bilo nezmerne lišpa.

A. Prijatelj! Ti terjaš preveč od gospodarjev in gospodinj. Če bi v enem kraji tudi pet tacih bilo, deset družih bi pa ne storilo tako, ker je znan pregovor, da obleka človeku veljavo daje, in da lepa suknja je bolj obrajtana kot borna.

B. Sosed moj! Ta pregovor velja le pri ljudéh, kterim Bog ni veliko v glavo dal, in pa pri pomehkuženih ljudstvih, ktere v tem človeške vrednosti išejo, kar fabrikant izdela in krojač pošije. Če bi ti Vertovcovo „povestnico“ bral, bi se lahko prepričal, da takrat, kadar so ljudstva naj bolj ob svoje moštvo in veljavo prišle, takrat je gizdavost, lišp in potrata vselej do verha priklopela. Če misliš, da je res, da obleka komu veljavnost daje, obleci svojega osla ali oslico v lepo oblačilo, obesi jima okoli vrata svilnato in pisano ruto, deni jima v ušesa zlate drage uhane, pokrij jima glavi s šegnim klobukom, obuj jima kopita z dragimi čevlji, odeni ju z atlasom ali žlahnim suknom — in povej mi: ali ne bota pri vsem tem osel osel in oslica oslica ostala?

A. To je vse res. Pa vendar je zdaj svet tak.

B. Ni res, da je vés svet tak, če ga je tudi polovica tacega. Pomisli le, da oče lože svojo hčer omoži, če ima kaj dote, kakor če je siromaštvo še tako nališpano. Včasih se pač kak tiček vjame na lišpane limance, pa to je le bela vrana. Boljši je, če oče svoje otroke lepo izreja, jim ne pripuša tako nespodobnega lišpa, in jim kaj prihrani. Gorje pa tudi možu, ki ženo dobí, kteri je obleka Bog!

A. Pa je nasproti vendar tudi gerdo, če otroci vmazani in stergani okoli letajo.

B. Prav imaš: gotovo je gerdo in kaže veliko zanikernost pri reji otrok, če so razcapani in umazani, ko bi lahko čedno napravljani bili; snažnost je lepa čednost, pripomore k zdravju in dela človeka ljudem prijetnega. Tudi je potrebno, da se otroci ne pušajo stergani okoli hoditi, ker to je gerda nemarnost, ako ni hiša tako revna, da bi to móгло biti, in otrok se že od mladih nog navadi nemarnosti potem tudi v družih rečéh. Preskop oče je ravno tako napačen kakor tisti, ki svoji družini vse dovoli, česar želi.

A. Lepe resnice mi razkladaš, pa kaj pomaga! Svet je zdaj tako vaje in ne ti, ne jez ga ne bova preuredila.

B. Vém, da ne. Vendar pametna beseda ni brez vsega prida. Še ni vés svet tako spačen. Poslušaj dve prigodbi, ktere ti bodo dokazale, da se dá na svetu vendar še kaj opraviti; ena zadeva lišp, druga pijančevanje, od kterega sem v lanskim „Novicah“ govoril. V nekem kraji na Nemškem so se dekleta silo lišpale z oblačili iz tujih krajev; fantje so se pogovorili, da nobeden ne bo vzel druge v zakon kakor tako, ktera se z domačim blagom nosi. In

dej! pomagalo je. — Na Francozkem je neki župan lani oklical, da nobeden ni dolžan plačati, kar v kerčmi ob nedeljah ali praznicah med mašo zapije — in to je pomagalo bolj kakor vse poprejšne še tako ojstre postave in globe; noben kerčmar noče zdaj med mašo ne vina ne žganja točiti. „Pametna glava ta župan“ — pravi „Neven“, intako tudi jez mislim, da s pametjo bi se dalo marsikaj napak še odpraviti na svetu. J. Jazirk.

Starozgodovinski pomenki.

Korant — Kurent.

Basnosloven pretres od Davorina Terstenjaka.

(Dalje).

Ime Voltar nahajamo še v drugih polatinčenih oblikah in sicer spet na izžanskih kamnih (Schoenleben v omenjeni knjigi str. 218.)

VOLTREX LA SON ISE. P. VIVS etc.

Tukaj nahajamo ime Voltar v polatinčeni obliki Voltrex, in ime Amatus še slovenski Lason*), sanskritski las, česki laska = amor. Da je Voltrex le polatinčena oblika slovenskega imena Voltr, Volter, Voltar, Voltur, pričuje pet drug izžanski kamen (Schoenleben III. 219.)

Secundus VOLTREGIS Tal. Si. F. V. E. Sibi Et VOLTIAE. kjer imeni Voltur in Volcia (Volcova) lepo razodevate, da ste slovenske.

Da bi pa kdo ne rekel z graškim gospodom K., da to so „ausschweifendste Ansichten“, mu še dostavljam drug izžansk napis (Schoenleben str. 219. IV.)

VOLTREIBVS C. TORIS fi. Fi Eninae Et suae Vivae itd.

Dvoje imen nahajamo tukaj, ktere se ne bojite ne najostrejše kritične pile — in te ste Voltreibus in Toris, to je, Voltreba in Tor. Bik Shivatov se je velel Dherma in je bil zaznamek pravičnosti, zato tudi v indiskem jeziku pomeni Derma aequitas, pravičnost, Billigkeit, in lex, legalitas. To besedo so Vindi iz Azije čisto organiško seboj v Europo prinesli; poznamo jo vsi, čeravno ne več v izvornem pomenu, vendar saj v prenešenem: t e r m a, Eigensinn, prav za prav, Stiersinn, Stierköpfigkeit. Po prestavi in sorodnosti slovenskega glasnika m z glasnikom b in v, je iz terma postalo terba in treba; tukaj stoji treibus, ker gluho e slovensko ljudstvo tudi kot ei izgovarja, — primeri štajersko-slovensko: leipo, sleipo in česko beyk. Za očiščenje grehov pa so stari Indi in tudi Slovani terme, terbe, trebe — bike darovali Shivatu, zato je postal pomen trebiti purgare, expiare, in treba templum, tudi pomen εἰδωλόδουτον res idolo imolata, — dalje pomen σπονδή libatio, δυσία sacrificium, in darovatelj se je velil trebnik, oltar pa trebišče, in indigentia, necessitas, neodvisnost treba — potreba (glej: dr. Miklosić „Radices“ str. 96.)

Celó analogično besedo nahajamo torej v letopisu ipatijevskem (pod let. 1114) — besedo „govějušči“ (od gov, govedo) v pomenu čistotni (glej celi stavek pri Kollaru v „Staroitalii“ str. 268.) in ta pomen se najde polatinčen spet na izžanskem kamnu (Schoenleben 219. VIII.) v imenu Expiaetor:

VOLTREX EXPIETORIS Fil. Pox. Venix. M. A. E

ILVNCONIS F 0 Uxori Suae itd.

Oblika Expiaetor spet očituje vindonizem s premeno glasnikov a in e (lahék in lehek). Na tem kamnu nahajamo še drug synonymon imena terba, treba, in to je ilunko od sanskritskega ila krava in zemlja, analogično kakor štira krava, zemlja in bik, ida zemlja in bik itd.

Tudi rhenizem v besedi Ilunko = Ilok (zato ime varoša Ilok v Slavonii = Trebnje, Turovo, Turjaško, Volarsko) je znamenit, ker so rhenizmi posebna vlastovitost staroslovenskega jezika; — primeri mogončka

*) Valvazor nam je zapisal napis iz Verhnike, kjer se ime Lascia nahaja. Kdo bo še dvomil, da je Aemona, Emona Shiva Ljibuša, ker imena Amatus, Lason, Lascia opominjajo na čast boginje ljubezni. Pis.

(mogonšča), poronso (porončo) v frižinskih spominkih.

Pa ni zadosti, da smo že poznamljenja vol, tor, Voltar, Voljap, Voltur, Voltreba našli, nahajamo še dva druga synonyma in sicer na nekem kamnu, kateri je na Leskovecih najden bil, kakor Schoenleben (v omenj. knj. str. 222. V.) terdi.

I. O. M. Genio Loci A. A. IBARCVS itd.

Tu je ime Ivarcus spet čistoslovensko od sanskritskega juv, juvan, slovenski juv*), juvenec, skrajšano junec, latinski juvencus. Že večkrat smo rekli, da oblika ju se spreminjuje v slovenskem jeziku v iv, in tako je iz Juvarko postal Ivarko. Ime je po koreniki in obliki slovensko. (Dalje sledí.)

Zgodovinske drobtinčice.

Ime „Car“.

Car je naslov sploh ruskih vladarjev. Ime to je staroslovensko, ter pomenja toliko kot kralj ali cesar. Nekteri terdijo, da izhaja od latinskega imena cezar (ime nekdanjega rimskega zapoveditelja Julija Cezara). Do 16. stoletja so se gospodari raznih ruskih dežel imenovali véliki knezi; bili so taki véliki knezi Vladimira, Kijeva, Moskve itd.

Véliki knez Vasilej Ivanovič si je leta 1505 prvi prilastil naslov „samoderžec“, kar pomenja ravno to, kar greško „autokrat“, in slovensko „samovladar“.

Vasilejev sin „Ivan II. Vasiljevič“, „ljuti“ ali „strašni“ si je v letu 1579 pridjal naslov „car Moskve“, kterege so se nasledniki njegovi dolgo za njim še posluževali.

Leta 1721 sta caru Petru I. starašinstvo in duhovščina v imenu ruskega naroda pridjala naslov rusovskega cesarja, za katero slovo v rusovskem upotrebujejo latinsko ime „imperator“, kakor cesarici pravijo „imperatrix“. Začetka pa drugi veliki evropski vladarji niso hteli spoznavati cesarskega naslova moskovitarskih knezov, in še le vsred 18. stoletja je bilo dostojanstvo ruskega carstva vspoznano in poterjeno. Žena careva je bila nekdanj imenovana carica, najstarejši sin njegov in verjetni naslednik prestola carevega pa carevič, to je, sin carov, in žena njegova, naslednica prestola, carevna, to je, hči carova.

Po smerti nesrečnega Aleša, sina Petra I. je nehal ta naslov, in carovi sinovi so bili od tistih dob imenovani véliki knezi. Car Paul I. je vpeljal vnovič leta 1799 naslov careviča ali cesareviča za drugega sina svojega, vélikega kneza Konstantina; po smerti njegovi ga je dobil sedajni naslednik prestola, Aleksander, od očeta svojega, cara Nikolaja. Ravno tako je poslednji počastil sinaho svojo, ženo naslednika, ko se je bila omožila, z naslovom carevna.

Tudi nekdanji knezi Geruzije in Imiretije (zdaj ruski kroni podverženih dežel) in vladarji Srbije so se nekdanj cari imenovali.

Novičar iz avstrijskih krajev.

X. Iz Gradca 13. jan. Naj mi je pripuščeno novico povedati, ki je vredna, da jo pozabe rešimo. — Na Štepanovo pret. leta se je v farni cerkvi pri sv. Ani v slovenskih Goricah ganljiva slovesnost obhajala, ktere vzrok je sledeča prigodba bila. Predbožični teden sta šla dva fantiča z neko deklico iz šole čez Šavnico domú. Na derndrati in mokri bervi deklica popolzne in v globoki, in z germovjem prevlečeni potok pade. Starejši deček to vidši je hotel od straha pobegniti, njegov mlajši okoli 5 let stari brat, krepko pozvarivši ga, ga je zaderžal, se na zemljo ulegel in bratu veleval, ga za noge deržati. Tako ležé se je tako

*) Morebiti bi se utegnil kdo čuditi o tem, da so stari Slovenci skoro vse imena po turu prejemali. Ta prikazen je že preslavnega mojstra starinoslovja slovanskega s čudenjem navdajala, da večji del imen rek, vesi, gor, je od tura prišlo, zato je izustil besedo: „tur u Staroslovanu nad miru oblíbeni“, — to je, tur pri starih Slovanih čez mero (neizmerno) ljubljeni“. Glej „Starozitnosti“ str. 555. Pis.